



Originile *Spoken Word*. Scurtă istorie a unui *performance* literar

Maria DAVID

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
“Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
Personal e-mail: mariadavid997@yahoo.com

Spoken Word, Poetry Slam – On Liberty and Evolution in Poetry

The goal of this article is to describe some relatively new cultural activities which were performed and became popular in United States: Spoken Word and Poetry Slam. These artistical expressions can be regarded as a new step in the evolution of literature, since we are debating the mutation of written poetry into performance. As the ancient Greeks used to recite epic poems aloud, these cultural phenomena create a connection between the audience and the performer, so their main intention is to educate, to inspire and to expand horizons. Spoken word poetry has to be a common and accesible experience that influences both the poet and the listener in a positive way.

Keywords: contemporary poetry, spoken word, poetry slam, history of poetic performance

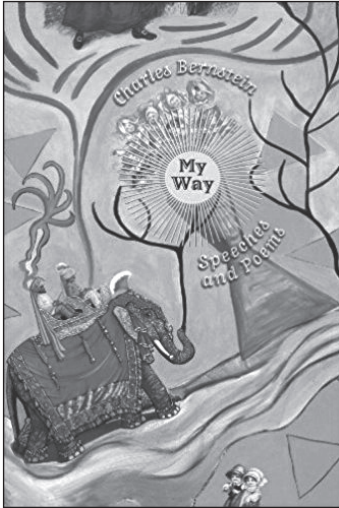


Originile *Spoken Word*. Scurtă istorie a unui *performance* literar

Termenul de „**spoken word**” se referă la poezia scrisă cu scopul de a fi recitată în fața unui public și are la bază o serie de mecanisme retorice al căror efect este de a stabili o legătură între poet și audiență, de a educa, a inova, a motiva tinerii să se orienteze spre artă. O definiție concludentă a termenului „**poetry slam**” a fost oferită de **Marc Kelly Smith**: „căsătoria textului cu prezentarea artistică a cuvintelor poetice pe scenă către o audiență care are permisiunea să ofere o replică, să anunțe interpretul/a dacă a comunicat eficient”¹. În articolul intitulat „The growing popularity of performance poetry is a boost for mental wellbeing”, apărut în ziarul „The Guardian”, este demonstrat faptul că această activitate de a urca pe o scenă și a transmite propriile versuri a contribuit la eliberarea de sub povara stresului, la creșterea încrederii în sine, la depășirea unor



probleme precum „anxietăți, frici și bariere”². Spoken word este văzut astăzi ca o terapie, iar un alt exemplu în acest sens este programul inițiat de Goldsmiths



University care folosește această metodă pentru a ajuta copiii să își dezvolte încrederea în propriile acțiuni, calitățile de lideri și să aibă curajul de a-și exprima ideile. **”The Spoken Word Education Programme”** este o dovadă că evoluția poeziei în performance este totodată și o evoluție a metodelor de a motiva populația. Lucy English menționează că, dacă această artă terapeutică sau terapie complementară „continuă să vindece suflete la fel de bine cum le distrează, va fi întotdeauna un succes”³.

Înainte de a descrie programele actuale și felul în care anumiți poeți aduc în fața oamenilor versurile lor, trebuie să prezentăm cum a început această activitate. Spoken word își are originile în mișcarea cunoscută sub denumirea de **”The Beat Generation”**, inițiată în San Francisco în anii 1950. Fondatorii acestei mișcări s-au întâlnit la Universitatea Columbia în anii 1940: Jack Kerouac și Allen Ginsberg au fost inițiatorii, iar Lucien Carr, John Clellon Holmes și Neal Cassady li s-au alăturat. Scopul poeziei aduse în fața publicului era de a-i determina pe oameni să ajungă la perspective realiste în ceea ce privește preferințele și orientările politice.

În capitolul „Spoken Word’s Rebirth” din cartea **”Take the Mic: The Art of Performance Poetry, Slam, and the Spoken Word”**, Marc Kelly Smith spune că **Allen Ginsberg** a recitat poemul **”Howl”** cu mult timp înainte ca acesta să apară în forma tipărită. Michael Schumacher povestește în cartea sa că în noaptea de 7 octombrie 1955, la un eveniment literar care a avut loc la Gallery Six în San Francisco, Allen Ginsberg a citit poemul său într-un mod care a marcat publicul. Unii citiseră înainte poemul în manuscris, dar impactul puternic al lecturii lui Ginsberg în acea atmosferă festivă i-a influențat până la lacrimi. Poetul a început să citească pe un ton calm, dar pe parcurs a știut să realizeze un echilibru între muzică și poem, iar acest dramatism l-a determinat pe Jack Kerouac să strige la sfârșitul fiecărui vers: **”GO!”**. Publicul a fost prins în această manifestare a entuziasmului și

admirației, iar strigătele de încurajare au fost intense. La finalul lecturii, Ginsberg avea lacrimi în ochi, la fel și Kenneth Rexroth. Un episod interesant sau mai bine spus, o confruntare poetică puternică a avut loc la una din lecturile lui Ginsberg în Los Angeles. În biografia scrisă de Michael Schumacher este prezentat și un moment în care o persoană a început să îl bombardeze cu întrebări în timpul lecturii. Allen i-a oferit șansa de a se exprima după reprezentarea sa, dar omul a continuat să îl întrerupă, atât pe el, cât și pe Gregory Corso. Persoana i-a provocat să spună „ce încercau să demonstreze pe scenă”⁴. Răspunsul genial al lui Ginsberg a fost: „Goliciune”. Persoana a cerut o explicație și l-a provocat pe Allan să se dezbrace în totalitate. Acesta și-a scos toate hainele și a spus celebrul răspuns cu care a câștigat duelul: **”Poetul stă întotdeauna dezbrăcat în fața lumii”**⁵.

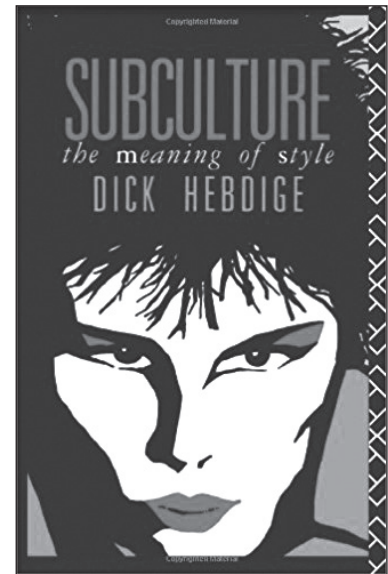
Într-o a doua etapă, conceptul de „poetry slam” a apărut datorită activității lui **Marc Kelly Smith**, un muncitor în construcții și poet, care la începutul anilor 1980 a inițiat un eveniment al cărui scop era să reconstruiască legătura dintre poezie și oameni. La această activitate putea participa oricine, iar „poetii obișnuiau să își prezinte lucrările și apoi erau judecate pe o scală de la zero la zece de cinci membri aleși la întâmplare din public”⁶. David Yanofsky, James Kass și Barry van Driel au studiat fenomenul și în articolul lor, descriu activitatea lui Marc Kelly Smith, notând că el dorea să **„ridice poezia din pagină”**⁷, să realizeze o „democratizare”⁸ a poeziei. Primul eveniment de acest gen a avut loc la Chicago’s Green Mill Tavern în 1987. Slam poetry a motivat mulți tineri să se apropie de poezie, să înțeleagă că de-a lungul timpului literatura a fost exprimată în mai multe forme, că ceea ce le-a fost prezentat în școli reprezintă doar o mică parte din procesele prin care această artă poate fi studiată. Cei trei autori susțin că această practică orală a poeziei este o cale de a pătrunde în esențele marii literaturi, că această „democratizare” înseamnă dreptul tuturor de a avea acces la poezie, indiferent de vârstă, sex, rasă, educație, etc., iar poemele puteau avea orice subiect, aspect care i-a încurajat pe participanți să considere că experiențele de zi cu zi puteau fi tratate ca surse de inspirație pentru lucrările lor. Așa cum mărturisește în cartea sa, Smith a fost condus de „credința că, dacă poezia a fost creată pentru a fi reprezentată într-un mod artistic și cu pasiune, ea ar fi atras o audiență din toate sectoarele vieții. Și așa a fost.”⁹

Când vorbim despre libertatea în artă, ne referim la drepturile depline de a exprima orice idee prin orice mijloc artistic. Manifestarea liberă în fața unui public și profunzimea actului de confesiune presupun și așteptarea unui răspuns, a unui feedback din partea ascultătorilor. **Louise M. Rosenblatt** notează în articolul său că cititorul, fiind cel care interacționează atât cu textul ca ansamblu de semne lingvistice, dar

și cu cel transmis pe cale orală, este implicat activ în procesul de percepție. Atenția sa se îndreaptă de la textul propriu-zis la imagini, sentimente, atitudini și asocieri care fac parte din experiența și percepțiile sale din trecut sau din prezent. Cuvintele evocă în cititor (sau ascultător) atitudini care vizează mai multe niveluri de înțelegere, iar Rosenblatt scria că poemul este ceea ce cititorul trăiește prin călăuzirea textului, ceea ce înseamnă că el participă activ la construirea unor imagini aflate la un alt nivel de interpretare. Activitatea receptorului nu se rezumă la a înregistra, ci are ca punct de plecare percepția ideilor și ajunge până la asocierea experiențelor personale care rezonază cu poemul.

Dacă facem o comparație cu teatrul, unde accentul cade pe mișcare, pe spectacol, pe firul întâmplărilor, pe lumini și costume, în cazul exprimării orale a unui poem trebuie analizat modul în care vocea poartă mesajul, cum sunetul vocii pare să diminueze distanța sufletească dintre interpret și ascultători, cum poetul explorează într-un mod profund problemele cu care se confruntă sau percepțiile personale și le adresează direct publicului. Analizând aceste fenomene culturale, „spoken word” și „slam poetry”, **Liam M. McAlpine** vorbește despre „efectele de intimitate” printr-o „trucuri estetice și retorice care construiesc ficțiunea unei prietenii personale și apropiate (sau poate a unei relații erotice) dintre poet și cititor prin care poemul este citit și interpretat”¹⁰. De asemenea, prin prezența acestor elemente, el susține că slam poetry este „înruparea modernă a poeziei confesive”¹¹.

În analiza sa, cuvântul scris și cel rostit reprezintă un cod binar, așa cum sugerează titlul articolului său. McAlpine accentuează această diferență majoră dintre scris și vorbit prin comparația cu alt cod: încarcerare/libertate. Pornind de la această perspectivă, putem intui faptul că un poem scris poate fi privit metaforic ca un condamnat. Individul citește/scrie un poem într-un mediu închis, îl citește de pe o pagină, iar impresia, analiza și sensul aceluia poem rămân în interiorul său, limitate la asimilarea individuală a mesajului. Există, desigur, această interpretare personală și nu trebuie privită din punct de vedere critic ca o practică negativă. Spre deosebire de percepția individuală, o discuție colectivă despre un poem conduce la o înțelegere mai profundă, la o îmbogățire de idei. Ceea ce se petrece în cadrul cenaclurilor literare reprezintă un exemplu în acest sens. Revenind la ideea de libertate, un poem transmis pe cale orală beneficiază de o altfel de receptare. Cuvintele lui Billy Collins se regăsesc în articolul lui McAlpine și tratează libertatea poemului ca un element definitoriu al fenomenului spoken word: „A auzi un poem înseamnă a experimenta evadarea sa momentană din celula închisorii care este pagina, unde tăcerea este forțată, la o libertate care depinde doar de abilitatea de a deschide gura – cel mai democratic



instrument – și a vorbi”¹².

Felul în care se scrie în zilele noastre și modul în care a evoluat literatura permit ca tânăra generație să se apropie de artă mult mai ușor, să studieze prin metode noi, să intre în contact cu poezia prin aceste reprezentări publice. Dacă libertatea unui poem depinde de modul în care el este exprimat, atunci libertatea artistică a omului este rezultatul unei deschideri spre inedit, spre noi forme de evoluție. Termenul spoken word conține această idee de libertate prin faptul că verbalizarea unui poem înseamnă deja posibilitatea de a putea o discuție și de a realiza un schimb de idei sau critică. Această activitate este totodată și un antrenament poetic, o ieșire asumată în fața oamenilor cu orientări artistice asemănătoare și nu numai. O problemă care este tratată în mod formal și ridică o serie de întrebări este dacă spoken word și slam poetry pot fi privite ca activități de rang academic sau nu. Se presupune că există o diferență între poezii care au câștigat acest statut prin competiții academice și cei care și-au exprimat creațiile în slam poetry. Ipoteza aceasta poate fi contrazisă, iar un punct de vedere care nu o susține este afirmația lui Marvin Bell: „dacă poezii cu rezultate academice și poezii din categoria slam poetry se resping unii pe alții, atunci poezia este un copac mare și nu putem aștepta ca toate ramurile să se atingă”¹³. Un alt punct de vedere concludent îi aparține lui **Dick Hebdige**, care analizează în cartea sa mai multe genuri de subcultură. Concluzia lui este că stilurile dezvoltate de tineretul postbelic reprezintă o serie de transformări ale unui fond cultural existent. El susține că la baza apariției genurilor punk, rock and roll sau reggae există și o serie de surse literare, dar atenția sa se îndreaptă în special spre modul în care acestea au fost înțelese ca ramuri ale subculturii. El susține că stilurile artistice dezvoltate la începutul anilor ‘40 și ‘50 manifestă cultură într-un sens mai larg, fiind înțelese ca „**sisteme de comunicare, forme de expresie și reprezentare**”¹⁴



Sarah Kay. Sursă foto: <https://www.youtube.com/watch?v=TrY9n4O0tCo>

(o definiție a stilurilor care este asemănătoare cu efectul spoken word). Hebdige menționează că acestea au fost înțelese ca artă în contexte particulare, ca mișcări sau „transformări subversive”¹⁵. Aceste mutații semnificative despre care vorbește Hebdige sunt explicate ca transformări ale codurilor, ale unităților de creație în stiluri subculturale specifice perioadei postbelice.

În cartea sa, „My Way: Speeches and Poems”, **Charles Bernstein** teoretizează limitele și posibilitățile poeziei în societatea de astăzi, descrie elemente ale genurilor și stilurilor care sunt transformate în jocuri retorice. Într-un capitol dedicat poeziei exprimate în fața unei audiențe, Bernstein argumentează că „a vorbi despre un poem pus în reprezentare înseamnă a demonta ideea conform căreia poemul este fix, stabil, un obiect lingvistic finit.”¹⁶ Vocea poetului este un instrument care a fost valorificat de Allen Ginsberg, iar inițiativa sa a fost un punct de cotitură în istoria literaturii, deoarece a presupus întoarcerea la tradiția orală pentru un poem care conținea aspecte legate de droguri și obscenități care au șocat climatul academic al perioadei anilor 1950. Vocea a devenit astfel un element-cheie pentru influențarea și răspândirea noilor mișcări culturale.

Următorul pas a fost ca poetry slam să devină un fenomen național, lucru care s-a și întâmplat în 1990, în San Francisco. Primul eveniment de **National Poetry Slam** s-a desfășurat datorită lui **Gary Glazner**, devenit ulterior editorul cărții „Poetry Slam: The Competitive Art of Performance Poetry”. În această lucrare mai mulți autori definesc conceptul și prezintă foarte multe exemple. Pentru Bob Holman, „poetry slam reprezintă jocurile olimpice ale poeziei, o înfrângere suferită de un poet gladiator.”¹⁷ El vorbește despre diferența dintre lectură și recitare, despre faptul că cel care apare în fața publicului va interacționa cu acesta în diferite moduri. El poate primi o replică pozitivă sau negativă. De asemenea, în capitolul scris de Bob Holman există și câteva referințe despre cum să găzduim o festivitate ca

poetry slam.

S-a încercat ca aceste evenimente să devină internaționale. În primă fază, Michael Brown a stabilit cu poeta suedeză Erkki Lappalainen să creeze un „turneu de slam în stil olimpic”¹⁸, însă acesta nu a fost realizat. În anul 2002, în cadrul evenimentului Roma Poesia, poetul italian Lello Voce a reușit să adune într-o gară din Roma poeți din Franța, Rusia, Germania, Italia, Spania, Regatul Unit și Statele Unite, rezultând astfel primul **international poetry slam** (în adevăratul sens al cuvântului). Poemele au fost recitate în limba maternă a poezilor, iar traducerile au fost proiectate pe un ecran în spatele lor, iar publicul a fost foarte încântat de eveniment, așa cum povestește Marc Kelly Smith în lucrarea sa: „competiția este o comunitate de organizatori care au descoperit un mod dinamic de a prezenta poezia cu voce tare pe scenă în plină examinare a publicului, care permite ca pasiunea, înțelepciunea și frumusețea să fie experimentate cu impact total”¹⁹.

Sarah Kay și Project Voice

Sarah Kay este o poetă americană din New York care promovează activitățile care se bazează pe exprimarea poemelor în fața unei audiențe. Este autoarea unui volum de poeme intitulat „**No Matter the Wreckage**” (2014) și face parte din echipa care se ocupă de **Project Voice**, un program care curpinde „scriitori desăvârșiți, interpreți și educatori”²⁰. Echipa care promovează spoken word este formată din Sarah Kay, Phil Kaye, Franny Choi, Robbie Q. Telfer și Elizabeth Acevedo. Această echipă de interpreți au adus poemele lor în fața unui public numeros în cadrul conferințelor pe care le-au ținut în diferite orașe ale Americii. Așa cum susține poeta, scopul programului este de a distra, de a educa și de a inspira. Într-un interviu acordat revistei „The Writer”, poeta menționează că activitatea de care se ocupă are un rol important, acela de a face poezia „mai interesantă și mai accesibilă pentru tineri”²¹. De asemenea, Sarah Kay spunea că există prea multe



stereotipuri ciudate legate de poezie și că prin acest program încearcă să aducă în conștiința oamenilor faptul că poezia nu trebuie să fie despre concepte fixe, ci și despre lucruri care sunt importante pentru ei.

Ea împreună cu echipa au adus în școli conceptul de spoken word poetry - și astfel au motivat elevii și studenții să se îndrepte spre o activitate literară. Poeta spunea că „lucrul puternic și important despre cuvântul rostit este că nu contează cum arată cuvintele pe hârtie, ci cum sună atunci când le rostești cu voce tare”²². Ea a început proiectul în 2004 pentru a răspândi ideea unei poezii care să fie ascultată și a introdus această activitate în liceul la care era profesoară, the United Nations International School in New York, iar în 2007 l-a continuat alături de Phil Kaye. Proiectul inițiat de ei a ajuns în mai multe state ale S.U.A., în Regatul Unit al Marii Britanii, în Singapore și Africa de Sud. În prezent, programul a fost implementat în școli din țări precum Republica Cehă, Emiratele Arabe Unite, Suedia, Spania, India, Australia, Franța, Mexic. Răspândirea acestor concepte și activități a fost facilitată de tehnologie, iar înregistrările poezilor și modul în care aceștia își prezentau creațiile au fost vizualizate de oameni din mai multe state ale lumii. Scopul lor bine definit a fost de a educa și de a-i atrage pe cei interesați de artă spre o nouă perspectivă.

Programul lor include și o serie de ateliere literare în cadrul cărora studenții/elevii își pot dezvolta abilitățile și pot realiza propriile reprezentări. Un mediu încurajator îi ajută pe cei tineri să se implice cât mai mult și să experimenteze, să creeze, să recite în fața unui public numeros. Atelierele de dezvoltare profesională sunt prezentate pe site-ul Project Voice (<http://www.projectvoice.co/project-voice-our-program>), la fel ca toate celelalte activități.

A folosi spoken word poetry în educația tinerilor este o metodă care oferă și foarte multe rezultate. Se poate vorbi despre o aplicabilitate remarcabilă a atelierelor, a discuțiilor și despre avantajele activităților în care tinerii se simt privilegiați de o astfel de experiență într-un mediu în care arta de a face o reprezentare poetică este prețuită și evaluată. În timpul unei reprezentări există o efervescentă de idei care îi ajută pe tineri să își dezvolte gândirea critică și să participe la discuții.

O parte din poemele incluse în volumul „**No Matter the Wreckage**” sunt reproduse în înregistrările care se pot găsi pe YouTube. Ele nu au fost traduse încă în limba română, dar putem oferi ca exemple traducerea unor fragmente din poemele celei care a inițiat Project Voice:

„Când ne-am mutat împreună,
Am observat –
Tu îți păstrezi foarfecile în sertarul cu cuțite.
Eu o păstrez pe a mea împreună cu ața și panglica.
Amândoi știm cum să ascundem cele mai ascuțite părți

ale noastre,

Doar că eu nu-mi recunosc întotdeauna armamentul”.
(Foarfecile)

[...] „Tu ești bețigașul meu preferat de dinamită.
Tu ești opusul unei benzi de cauciuc.
Sunt atâtea lucruri pe care ți le-aș spune
Dacă aș crede că le-ai asculta
Și mult mai multe pe care mi le-ai spune tu
Dacă ai crede că aș înțelege.

Sper că știi că nu ai fost niciodată destinat să îmi porți umbra.

De fapt, eu sunt aceea care mereu îți fură pantofii”. [...]
(„Frate”)

[...] „A fi iubită nu este același lucru cu a iubi.
Când te îndrăgostești înseamnă să descoperi oceanul

după ani de sărituri în băltoace. Înseamnă să realizezi că ai mâini.

Înseamnă să ajungi să mergi pe sârmă când mulțimile au plecat acasă.

[...]
Tu ai fost mereu locul.
Tu ești o femeie care îl poate construi ea însăși.
Tu te-ai născut pentru a construi”.
(„Characterul” – „The Type”)²³

Note:

1. Smith, Marc Kelly; Kraynak, Joe, *Take the Mic: The Art of Performance Poetry, Slam, and the Spoken Word*, USA, Sourcebooks Inc, 2009, pg. 28.

2. English, Lucy, *The growing popularity of performance poetry is a boost for mental wellbeing*, The Guardian, 2 June 2016, <https://www.theguardian.com/culture-professionals-network/2016/jun/02/performance-poetry-boost-for-mental-wellbeing> accesat la 14 Octombrie 2017.

3. Ibidem.

4. Wolfe, J. Francis, *Behind the Lit: Allen Ginsberg's First Reading of "Howl"*, The Airship magazine, apud. Schumacher, Michael, *Dharma Lion: A Biography of Allen Ginsberg*, St. Martin's Press, December 1st 1994 .

5. Ibidem.

6. Banales, Meliza, *Slam poetry, performance poetry*, în *Encyclopaedia Britannica*, <https://www.britannica.com/art/slam-poetry#ref1191460>, accesat la 15 octombrie 2017.

7. Yanofsky, David; Kass, James; Barry van Driel, *“Spoken Word” and “Poetry Slams”: the voice of youth today, in European Journal Of Intercultural Studies, Vol. 10, No. 3, 1999.*

8. Ibidem
9. Smith, Marc Kelly; Krainak, Joe, "Take the Mic: The Art of Performance Poetry, Slam, and the Spoken Word", USA, Sourcebooks Inc, 2009, pg. 45.
10. McAlpine, Liam M., *Spoken Word Poetry and the Academy: Sincerity, Intimacy, and the Spoken/Written Binary*, Wesleyan University, The Honors College, Middletown, Connecticut, April, 2007, pg. 14.
11. Ibidem.
12. Ibidem, pg. 6, apud. Collins, Billy, *Introduction to Spoken Word Revolution: Slam, Hip Hop & the Poetry of a New Generation (A Poetry Speaks Experience) Paperback – March 1, 2005*.
13. McAlpine, Liam M., *Spoken Word Poetry and the Academy: Sincerity, Intimacy, and the Spoken/Written Binary*, Wesleyan University, The Honors College, Middletown, Connecticut, April, 2007, pg. 7.
14. Hebdige, Dick, *Subculture, the Meaning of Style*, London and New York, Methuen & Co. Ltd, 1979, pg. 129.
15. Ibidem.
16. Bernstein, Charles, *My Way: Speeches and Poems*, University of Chicago Press, 1999, pg. 285.
17. Holman, Bob, *capitolul "The Room" din Poetry Slam: The Competitive Art of Performance Poetry*, editat de Garry Glazner, San Francisco, California, Manic D Press, 2000.
18. Smith, Marc Kelly; Krainak, Joe, *Take the Mic: The Art of Performance Poetry, Slam, and the Spoken Word*, USA, Sourcebooks Inc, 2009, pg. 47.
19. Ibidem, pg. 48.
20. <http://www.projectvoice.co/project-voice-about-us/our-team> accesat la 15 octombrie 2017.
21. Kaplon, Megan, *Sarah Kay: Stage to page*, The Writer Magazine, 21 martie 2014.
22. Kay, Sarah, într-un interviu oferit ziarului *Education Week: Spoken-Word Poets Bring Words to Life for Students*, Septembrie 16, 2013 http://www.edweek.org/ew/articles/2013/09/18/04poetry_ep.h33.html accesat la 15 octombrie 2017.
23. Poemele sunt traduse de autoarea prezentului articol.
* Citatele incluse în articol sunt traduse în limba română de autoarea acestuia.
4. Collins, Billy, Introduction to "Spoken Word Revolution: Slam, Hip Hop & the Poetry of a New Generation (A Poetry Speaks Experience)", Paperback – March 1, 2005.
5. Bernstein, Charles, "My Way: Speeches and Poems", University of Chicago Press, 1999.
6. "Close listening: Poetry and the performed word", edited by Ch. Bernstein, New York Oxford, Oxford University Press, 1998.
7. Holman, Bob, capitolul "The Room" din "Poetry Slam: The Competitive Art of Performance Poetry" editat de Garry Glazner, San Francisco, California, Manic D Press, 2000.
8. Rosenblatt, Luoise M., „Towards a transactional theory of reading” <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1080/10862969609546838>, accesat la 21 octombrie 2017.
9. Hebdige, Dick, „Subculture, The Meaning of Style ”, London and New York, Methuen & Co. Ltd, 1979.
10. Kay, Sarah, „No Matter the Wreckage”, Tennessee, USA, Write Bloody Publishing, 2014.
11. Kaplon, Megan, "Sarah Kay: Stage to page", The Writer Magazine, 21 martie 2014.
12. Morones, Alyssa, "Spoken-Word Poets Bring Words to Life for Students", Education Week, Septembrie 16, 2013
13. http://www.edweek.org/ew/articles/2013/09/18/04poetry_ep.h33.html, accesat la 15 octombrie 2017.
14. English, Lucy, The growing popularity of performance poetry is a boost for mental wellbeing, The Guardian, 2 June 2016, <https://www.theguardian.com/culture-professionals-network/2016/jun/02/performance-poetry-boost-for-mental-wellbeing>, accesat la 14 Octombrie 2017.
15. <http://www.projectvoice.co/project-voice-about-us/our-team> accesat la 15 octombrie 2017.
16. Banales, Meliza, Slam poetry, performance poetry, în Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/art/slam-poetry#ref1191460>, accesat la 15 octombrie 2017.
17. Wolfe, J. Francis, *Behind the Lit: Allen Ginsberg's First Reading of "Howl"*, The Airship magazine, apud Schumacher, Michael, *Dharma Lion: A Biography of Allen Ginsberg*, St. Martin's Press, December 1st 1994.
18. <http://airshipdaily.com/blog/10072014-allen-ginsberg-howl-reading>, accesat la 20 octombrie 2017.

Bibliography:

1. Smith, Marc Kelly; Krainak, Joe, "Take the Mic: The Art of Performance Poetry, Slam, and the Spoken Word", USA, Sourcebooks Inc, 2009.
2. Yanofsky, David; Kass, James; Barry van Driel, "Spoken Word" and "Poetry Slams": the voice of youth today, în *European Journal Of Intercultural Studies*, Vol. 10, No. 3, 1999.
3. McAlpine, Liam M., "Spoken Word Poetry and the Academy: Sincerity, Intimacy, and the Spoken/Written Binary", Wesleyan University, The Honors College, Middletown, Connecticut, April, 2007.

